

Državni izpitni center

M 1 3 1 1 0 3 1 3

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

==== Izpitna pola 1 ====

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Ponedeljek, 6. maj 2013

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

1. Razpravljalni esej

»Prej ali slej moraš pogledati življenju v oči ... Ni lahko, ni. Trdo je ... Zato pa se začni pripravljati zanj ...«

A) Vsebina (do 30 točk)

V eseju je kandidat skušal:

Točke	Primer
do 8 + do 2 + do 2	<p>♦ A primerjati odnos med pobom in materjo ter Trondom in očetom v obeh romanih ter vsak odnos ponazoriti z dogodkom iz romana;</p> <p>za primerjavo odnosa med pobom in materjo ter Trondom in očetom ter za ponazoritev vsakega odnosa z dogodkom iz romana, npr.:</p> <p>Oba pripovedovalca se v spominih vračata v obdobje svojega odraščanja. Spominjata se besed, misli, življenjskih resnic, ki sta jih prejela od svojih staršev in so vplivale na njuno življenje. Čeprav se odnos med pobom in materjo razlikuje od odnosa med Trondom in očetom, lahko rečemo, da sta oba pripovedovalca čutila povezanost z njima. Pob je bil na mater močno navezan, čutil je njeno predanost družini, ljubezen do otrok in skrb za njihovo prihodnost, še posebej njegovo. Materi je zaupal, imel jo je rad, brezpogojno jo je spoštoval. Ko sta se nekoč vračala z njive, kjer sta pulila plevel, je mati zagledala češkega kadeta in Justino ležati v travi. Mati je zakričala, spustila plevel in sina odločno obrnila v nasprotno smer. O dogodku nista spregovorila niti besede, mati je bila zamišljena in žalostna. Zaradi njenega odziva je pob čutil, da je kadet zagrešil nekaj slabega, pred čimer ga je želela obvarovati. Njunega posebnega odnosa, njune povezanosti in medsebojne ljubezni se zavemo tudi ob pobovih nočnih izhodih, ko je mati skušala s hudomušnostjo prikriti slutnjo bližajoče se smrti. Kljub dolgotrajni bolezni je poba moralno in čustveno podpirala. Njena zadnja želja, da sin nadaljuje šolanje in uspešno opravi izpite, se je uresničila. Trondov oče ni bil posebej povezan s svojo družino. Ker je bil pogosto odsoten, se s sinovo vzgojo in z njegovim odraščanjem ni ukvarjal. Njuno povezanost začutimo šele med preživljanjem poletnih počitnic leta 1948 v koči ob reki. Takrat je Trond srečen, ker sta skupaj, ker ju družijo fizična opravila, izleti ... Med njima čutimo posebno »moško« zavezništvo. Trond zaupa očetu, ga občuduje, celo idealizira. V tem kratkem času ga je oče želel naučiti spopasti se z življenjem. Učil ga je vztrajnosti, vzdržljivosti, premagovanja bolečine, kar se je pokazalo tudi takrat, ko sta šla z Jonom »konje krast«. Pri padcu s konja se je Trond ranil. Obležal je na tleh in se počutil, kot da je hrom. Spomnil se je očetovih besed, da sami odločamo, kdaj boli, zato je kljub hudim bolečinam vstal in šel proti domu. Tako pobova mati kot Trondov oče sta skušala sinovoma posredovati temeljne življenjske vrednote. Odnos med pobom in materjo je vseskozi pristen in globok, med Trondom in njegovim očetom pa vsaj do poletja 1948 bolj površinski. Ker je oče Trondu prikrival resnico o svojem medvojnem življenju in mu tudi ni zaupal nadaljnjih življenjskih načrtov, lahko podvomimo o pristnosti njegovega odnosa do sina tudi med njunimi skupnimi počitnicami;</p> <p>(do 4) samo za predstavitev odnosa brez primerjave;</p>

do 2 + do 2	<p>♦ B predstaviti okoliščine, ki privedejo do dokončnega slovesa med pobom in materjo ter Trondom in očetom;</p> <p>za predstavitev okoliščin, ki privedejo do dokončnega slovesa med pobom in materjo ter Trondom in očetom, npr.:</p> <p>Pobova mati je dolgo bolehalo za jetiko. Ko je bil pob v sedemnajstem letu, se je mati kljub očetovemu nasprotovanju odločila, da se ne bo več zdravila, ker je bilo zdravljenje drago, družina pa je živela v pomanjkanju. Začela je vidno hirati. Pobu se je zdelo, da jo pri življenju ohranjajo le še njegovi izpiti. Mati je res umrla dan po sinovih uspešno opravljenih izpiti. Ko se je tisto jutro zbudil, je slišal poslavljanje otrok od matere, pogovor med materjo in očetom ter njegovo igranje na harmonij. Kmalu za tem je bila mati mrtva. Okoliščine odhoda Trondovega očeta od družine so drugačne in v romanu niso popolnoma pojasnjene. Izvemo, da je oče v času sodelovanja v odporniškem gibanju moral pobegniti z Jonovo materjo na Švedsko, vendar ni znano, ali sta vzpostavila več kot tovariški odnos. Po koncu vojne sta se vrnila vsak k svoji družini. Oče Trondu tudi ni pojasnil, zakaj bosta poletne počitnice leta 1948 preživela na planšariji – ker je bil navezan na te kraje ali ker se je želel vrniti zaradi globljega odnosa z Jonovo materjo. Sklepamo lahko, da je sovpadanje nesrečnih dogodkov (Oddova smrt, Jonov odhod, Haugova poškodba pri splavljenju lesa ...) vplivalo na razvoj ljubezenskega odnosa med očetom in Jonovo materjo. Razvidno je tudi, da je med njunimi skupnimi počitnicami oče trdo delal in razmišljal; tudi o tem, kako bi s splavljenjem lesa zaslužil nekaj denarja, ki ga je, kot izvemo iz njegovega poslovnega pisma, namenil družini;</p>
do 4 + do 4	<p>♦ C razložiti, kako pob in odraščajoči Trond doživljata to slovo;</p> <p>za razlago, kako pob in odraščajoči Trond doživljata to slovo, npr.:</p> <p>Oba pripovedovalca boleče doživljata slovo staršev. Pob do materinega pogreba skoraj ni prišel iz čumnate, ležal je na postelji in strmel v latinske glagole pod stropom. Čeprav je slišal vse, kar se je dogajalo v izbi, kjer je na visokem mrtvaškem odru ležala mati, in čeprav ga je njena smrt prizadela, si je očital, da ga ni vsega prevzela, da njegovo srce ne premore globokih čustev, da ni sposoben čutiti. Očital si je, da se ukvarja sam s sabo, kakor da bi se svet vrtel samo okoli njega. Ker je bil precej slaboten in tudi ker ni imel primerne obleke in čevljev, na pogreb ni šel, zaradi česar ga je takrat, še posebej pa pozneje, pekla vest. Čustveno otopen je pogrebni spreved opazoval skozi okno. Šele ko se je spreved oddaljil, je začutil popolno povezanost z materjo. Tudi Trond je zaradi očetovega odhoda otopen. Čeprav se je njegova navezanost na očeta med poletnimi počitnicami poglobila, se ga je proti koncu njunih skupnih počitnic zaradi nekaterih trenutkov in dogodkov (nesreča pri splavljenju lesa, očetovo poljubljanje z Jonovo materjo, očetovo zatekanje v naravo, ježa na Švedsko, ko ga oče ni izpustil iz objema ...) pollaščal nemir. Tudi ob slovesu na avtobusni postaji, ko se je vračal v Oslo, oče pa je ostal na planšariji, je čutil, da nekaj ni v redu. Doma je vsak dan kolesaril na železniško postajo in se veselil očetovega prihoda iz Elveruma. Sčasoma je obupal. Takrat se je počutil, kot da začinja neko novo življenje, drugačno od izjemnega poletja. Očetovo kratko in brezosebno poslovnino pismo, v katerem mu ni namenil niti besedice, ga je še dodatno prizadelo. Šele ko mu je mati na Švedskem z očetovim denarjem kupila novo obleko, je začutil, »kot da so deli zakona o težnosti« popustili, zato je lahko sproščeno stopal ob njej;</p>
do 4 + do 2	<p>♦ Č presoditi, ali velja naslovna misel o življenju za oba romana, ter se opredeliti do nje;</p> <p>za presojo, ali velja naslovna misel o življenju za oba romana, ter za opredelitev do nje.</p>
Skupaj	30

B) Jezik (do 20 točk)

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
najmanj 700	do 8	do 6	do 6

Navedena merila za ocenjevanje veljajo samo za besedila v predpisanem obsegu.

Če pri kateri od postavk *Vsebina* ali *Jezik* kandidat ne doseže nobene točke, se celotna naloga oceni z 0 točkami.

Prazna stran

2. Razlagalni/interpretativni esej

Per Petterson: Konje krast (odlomek)

Per Petterson: Konje krast. Maribor: Litera, 2012. 183–185.

A) Vsebina (do 30 točk)

V eseju je kandidat skušal:

Točke	Primer
do 4 + do 4	<p>♦ A označiti Trondovo osebnost kot odraslega moškega in kot otroka;</p> <p>za oznako <i>Trondove osebnosti kot odraslega moškega in kot otroka, npr.:</i></p> <p>Tronda v romanu spoznamo kot zadržanega in resigniranega starejšega moškega, ki si je, kot trdi sam, uresničil življenjsko željo po samotnem življenju. Prevečkrat poudari, da je imel v življenju srečo in da je bil »fant s polnimi žepi zlata«, da bi mu zlahka verjeli. Ne želi si stika s soljudmi, o sebi jim pove le toliko, da ljudje mislijo, da ga poznajo in ga ne nadlegujejo več s svojo radovednostjo. Tudi bralci o njegovi preteklosti, z izjemo usodnega poletja 1948, zvemo zelo malo. Trond je pred tremi leti ovdovel, ima hčeri in vnuke, a z njimi nima nobenih stikov, ni jih obvestil niti o svoji selitvi, zato deluje hladno in zadržano. Pri vsakodnevnih opravilih mu je zgled oče – tako naj bi bilo že od nekdaj. Zdi se, da Trond toliko časa in pozornosti usmerja v hišna opravila, da bi se izognil razmišljanju o svoji preteklosti, ki pa nenehno vdira v njegove misli in celo sanje. Kar najbolj hoče obvladovati svoje življenje, zato ima strog urnik, zapolnjen z rutinskimi opravili. Je natančen in redoljuben, neurejenost in zanemarjenost ga odbijata. Želi si, da ne bi bil odvisen od nikogar in ga tako ne bi moglo nič prizadeti. Vse to nakazuje, da ga je nekaj v življenju hudo pretreslo. V nasprotju s svojo samotarsko naravo pa presenetljivo uživa v skupnem delu z Larsom. Za na videz otrplo površino se v Trondu skriva notranja občutljivost, saj začuti stisko sosedu Larsu. Ko razmišlja o njem in njegovem bratu Jonu, nas preseneti njegova tenkočutna pronicljivost. Za zunanjim videzom neobčutljivosti se očitno skriva ranjen moški, ki se večkrat znajde na robu solz. Tudi srečanje s hčerjo ga gane bolj, kot je pripravljen priznati. Osebnost mladega Tronda je na prvi pogled čisto drugačna. Iz njega na začetku vejeta sreča in želja po pustolovščini. Srečen je, ker se mu zdi, da je z očetom sklenil pakt, tiho zavezništvo, ki ga dviguje nad mater in sestro. Ponosen je, ker je oče prav njega izbral za družabnika, ko se je odločil, da bo v samotni hiši v gozdu razmislil o svojem prihodnjem življenju. Veliko mu pomeni prijateljstvo s sosedom Jonom, ki ga uvaja v svet fantovskih pustolovščin: skupaj lovita zajce in ribe, se zvirata po splavih in jahata neosedlane konje. Čeprav je vse to včasih nevarno, Trond pred prijateljem noče nikoli pokazati svoje mestne mehkužnosti. Podobno, kot se dokazuje pred Jonom, se z vztrajnim in neumornim delom dokazuje tudi pred očetom, še zlasti pa pred Jonovo materjo. Veliko mu pomenijo očetove pohvale in pod njegovim vplivom se hitro uči, kako mora človek znati potisniti bolečino globoko v telo, saj mu oče govori, da človek sam odloča, kdaj ga boli. Ob prizorih trdega dela, zadovoljstva ob njem in ob zanikanju lastne bolečine mladi Trond že nakazuje, kakšen bo kot odrasel moški. Že kot petnajstletnik je občutljiv in sočuten opazovalec, ki tiho razume Jonovo in Larsovo stisko ob smrti njenega brata. Zave se, da so tragični dogodki usodno zarezali tudi v njegovo življenje. Poleti 1948 Trond ni doživel le najpopolnejših trenutkov svojega življenja, ampak je prvič zaslutil v svoji duši tudi trpko razočaranje, utrujenost in naveličanost, ki so tako značilni za starega Tronda;</p>

do 2 + do 4	<p>♦ B umestiti odlomek v celotni roman in pojasniti, zakaj pomeni prelomnico v Trondovem življenju;</p> <p>za umestitev odlomka v celotni roman in za pojasnilo, zakaj pomeni prelomnico v Trondovem življenju, npr.:</p> <p>Odlomek je v romanu umeščen neposredno v dogajanje po nepričakovanem obisku Trondove hčerke, takrat se sedeminšestdesetletnik zave, da »v skladišču svojega spomina« lahko poišče »polico s pravim filmom«, to pa je spomin na njegov in očetov zadnji skupni podvig, ježo na Švedsko, ko se je počutil kot vitezov oproda pred odločilnim turnirjem. Dobro se je odrezal – in zdelo se mu je, da je njegov oče srečen, zato je bil srečen tudi sam. Naslednji spomin pa je njegovo čakanje na očetov prihod domov, ki ga spremljamo v odlomku. Čeprav je poleti deček dojel, da oče razmišlja o spremembah v svojem življenju in da obstajajo razlike med njegovimi besedami in dejanji, je bil globoko prepričan o skritem zavezništvu med njima, ki ga je še enkrat potrdila skupna, skoraj viteška pot na Švedsko. Prepričan je, da je »pakt« med njim in očetom tako močan, da ga ne more ogroziti usodno poletno dogajanje – ne nesreče v Haugovi družini, ne njuno erotično zanimanje za isto žensko, ne seznanitev z očetovim udejstvovanjem med vojno, ki je očeta že takrat povežalo z Jonovo mamo. Čeprav se je Trondu zdelo očetovo obnašanje ob slovesu nenavadno, je bil prepričan, da se mu bo oče pridružil doma, kot je bilo dogovorjeno. Čaka ga potrpežljivo in vztrajno. Morda se za veselim pričakovanjem že skriva slutnja, da očeta ne bo več, in jo deček duši z vztrajnim čakanjem na železniški postaji in s spraševanjem o vsakem vlaku, ki je v Oslo prispel skozi Elverum. Vsaka Trondova sedemkilometrsko vožnja v središče Osla je povezana z napetostjo in s pričakovanjem, konča pa se s ponavljajočim se razočaranjem. Dečka ne ustavita ne dež ne mraz. Ko pa končno odneha, se mu zdi, da se življenje začne znova. Trond se dokončno poslovil od otroštva, zdi se mu, da njegova čutila delujejo drugače, da se tako boji kot veseli na popolnoma nov način;</p>
do 4 + do 6	<p>♦ C predstaviti spreminjanje Trondovega razpoloženja v odlomku in pojasniti, kako te spremembe izražajo jezikovna in slogovna sredstva;</p> <p>za predstavitev spreminjanja Trondovega razpoloženja v odlomku in za pojasnilo, kako te spremembe izražajo jezikovna in slogovna sredstva, npr.:</p> <p>Prvi odstavek besedila se na koncu odlomka ponovi. Ta pripovedni okvir nakazuje, kako usodno je dogajanje v odlomku poseglo v Trondovo življenje. Že med poletnimi počitnicami je zaslutil, »da odslej ne bo nič več tako kot prej«. V domačem mestu, kjer mu je bilo že vse znano od prej, res nič več ni bilo enako, celo nebo nad mestom ne. Deček se je težko zbral in se je včasih tudi brez razloga smejal, a vendarle je bil včasih vesel in bil je poln pričakovanja. Kolo, ki mu ga je dal oče, ga je hkrati povezovalo z odsotnim očetom in mu dajalo svobodo. Kako huda razočaranja je doživljal, ko je dan za dnem neuspešno čakal na železniški postaji, nakazujejo pripovedovalčeve besede, da je bil vsakokrat »skoraj vesel«, ko se je odpravil na pot, da bi pričakal očeta. Dolgo mu uspe ohranjati napetost, polno pričakovanja, njegovo žalost in razočaranje pa nakazuje ponovitev kratke povedi: »Ampak seveda ni prišel.« Tudi dež ne omaje dečkovega obupanega vztrajanja: morda pa bo oče vendarle prišel. Trondov obup ponazarja personifikacija zgradb ob poti, ki sive izginjajo v dežju, brez ušes in oči, brez glasov, te hiše mu ničesar več ne sporočajo in Trond ne zmore več brezupno čakati na prihod vlaka. Konec svojih prizadevanj prikaže s stopnjevanjem: »In potem sem odnehal. Nekega dne nisem več šel, niti naslednjega niti naslednjega.« Svoja občutja pripovedovalec izrazi s primeri, primerja jih s spuščeno odejo, ki je prekrila vse, kar je kdaj vedel. Trond se počuti, kot da mora življenje začeti znova;</p>

do 3 + do 3	<p>♦ Č predstaviti, kako Trond doživlja svojega očeta, in svoje mnenje o očetovi osebnosti;</p> <p>za predstavitev <i>Trondovega doživljanja očeta in za svoje doživetje očetove osebnosti, npr.:</i> Trond svojega očeta obožuje in občuduje. Prepričan je, da je njegov oče vseč tako moškim kot ženskam, saj je pameten in pogumen, ima smisel za humor in po Trondovem mnenju obvlada prav vsako opravilo, celo kuhanje, čeprav v resnici največkrat jesta kar ocvrta jajca. Všeč so mu očetov pustolovski duh, njegova ljubezen do narave in njegova inteligenca. Zaveda se, da očeta premalo pozna, saj je bil ta med njegovim odraščanjem pogosto odsoten. Morda se mu zdi prav zato nekoliko skrivnosten in še privlačnejši. Kot otrok ne dvomi o tem, da ima v očetovem srcu prav posebno mesto. Pred očetom se želi izkazati, zato uživa, če mu uspe ujeti ritem dela z njim. Oče je njegov vzornik, pa vendarle se zadnje poletje, ki ga preživi z njim, razraste v dečku tudi kal dvoma, ali mu res lahko brezpogojno zaupa. Kljub temu še vedno kar vpija njegove življenjske nauke, ki odzvanjajo v Trondovi zavesti tudi, ko je že odrasel moški. Še ko je star sedeminšestdeset let, se ob vsakem delu vpraša, kako bi se ga lotil njegov oče, in to posnema. Še vedno se prepričuje, da sam odloča, kdaj boli, kakor ga je učil oče. Sam pa sem Trondovega očeta doživel ...</p>
Skupaj	30

B) Jezik (do 20 točk)

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
najmanj 700	do 8	do 6	do 6

Navedena merila za ocenjevanje veljajo samo za besedila v predpisanem obsegu.

Če pri kateri od postavk *Vsebina* ali *Jezik* kandidat ne doseže nobene točke, se celotna naloga oceni z 0 točkami.

Opozorilo!

- Ocenjevanje nalog z **manj kot 600 besedami**:

a) *vsebina*: točke so dodane po točkovniku,

b) *jezik*: število možnih točk za jezikovno pravilnost, slog in zgradbo se ustrezno zniža, in sicer:

Število besed	Jezik. p.	Slog	Zgradba
600–450	do 6	do 5	do 5
449–300	do 4	do 4	do 4
299–150	do 2	do 2	1
pod 150	1	1	0

Če pri kateri od postavk *vsebina* ali *jezik* kandidat ne doseže nobene točke, se celotna naloga oceni z 0 točkami.

- Zapisa besed *kadet* in *pob* z veliko začetnico upoštevamo kot **pravopisno napako**.
- Neustrezno zamenjavo literarnih oseb z resničnimi in pripovedovalca z avtorjem oziroma s pisateljem (Ciril/Kosmač) upoštevamo kot **vsebinsko napako**. Zanj odštejemo 0,5 točke (do trikrat oziroma do minus 1,5 točke).
- Če so v posamezni postavki **vsebinske napake**, zanje pri ocenjevanju te postavke odštejemo ustrezno število točk.